

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی فارس
معاونت پژوهشی

پایان نامه جهت اخذ دکترای عمومی دندانپزشکی

عنوان طرح:

بازنگری دروس ترمیمی مربوط به دوره دکتری
عمومی دندانپزشکی

استاد راهنما:

دکتر مهران معتمدی

استاد مشاور:

خانم لیلا بذرافکن

نگارش:

میلاذ معتمدی

شهریور ۱۳۸۵

استادان محترم
دانشگاه شیراز

۱۳۸۷ / ۷ / ۱۴

۱۰۳۶۷۳

به نام خدا

ارزیابی پایان نامه

پایان نامه شماره جهت اخذ دکترای حرفه ای دندانپزشکی

تحت عنوان: «بازنگری دروس ترمیمی مربوط به دوره عمومی دکترای دندانپزشکی»

توسط دکتر میلاد معتمدی در تاریخ ۱۴/۶/۸۶ در کمیته

بررسی و بانمره - ۲۰ و درجه ممتاز

به تصویب رسید.

استاد راهنما: آقای دکتر مهران معتمدی

استاد مشاور: خانم لیلا بذرافکن

نظرات

نظر هیئت محترم داوران:

۱-
۲-

۳-
۴-
۵-
رئیس هیئت داوران

تقدیم به استاد بزرگوار و پدر دلسوزم

جناب آقای دکتر مهران معتمدی

به پاس حمایت ها و هدایتهای گرانقدرشان

۱۳۸۷ / ۷ / ۱۷

تقدیم به مادر و خواهر عزیزم

که وصف خوبی هایشان در کلمات نمی گنجد

تقدیم به استاد ارجمند و پر تلاشم

سرکار خانم بذرافکن

که تهیه این پایان نامه بدون حمایت و راهنمایی ایشان امکان پذیر نبود

تقدیم به اساتید محترم بخش ترمیمی

به پاس زحمات فراوانشان

**و تقدیم به کلیه عزیزانی که مرا در تهیه
این پایان نامه یاری نمودند...**

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۹.....	چکیده.....
۱۰.....	طرح مسأله.....
۱۴.....	اهداف و فرضیات.....
۱۷.....	تاریخچه و معرفی زمینه.....
۱۹.....	معرفی بخش ترمیمی.....
۲۱.....	مروری بر مطالعات.....
۳۰.....	مفهوم نیاز و نیازسنجی.....
۳۸.....	تکنیکهای نیازسنجی.....
۴۰.....	بازنگری.....
۴۲.....	ضرورت بازنگری آموزشی.....
۴۳.....	روشهای بازنگری و اصلاح برنامه آموزشی.....
۴۷.....	بازنگری در آموزش پزشکی و ضرورت تغییر و اصلاح برنامه آموزشی.....
۴۹.....	مروری بر مطالعات مشابه در خارج از کشور.....
۶۶.....	روش اجرای طرح.....
۷۹.....	نتایج.....
۹۹.....	بحث و نتیجه گیری.....
۱۰۸.....	پیشنهادات.....
۱۱۱.....	پیوست ۱.....
۱۱۴.....	پیوست ۲.....
۱۱۷.....	پیوست ۳.....
۱۲۳.....	چکیده انگلیسی.....
۱۲۴.....	منابع و مأخذ.....
۱۳۱.....	تقدیر و تشکر.....

چکیده

مقدمه: بازنگری و نظارت مستمر بر برنامه های آموزشی در تمام حرفه های پزشکی و بهداشتی امری الزامی است. در این راستا برنامه های آموزشی بخش ترمیمی دانشگاه علوم پزشکی شیراز مورد بازنگری قرار گرفت.

روش کار: این مطالعه در دو مرحله ۱- نظرسنجی از دانشجویان و اساتید ۲- تحلیل کیفی نتایج به وسیله متخصصان صورت گرفته است. ابزار پژوهش، پرسشنامه است که از فرم های مشابه در دانشگاه های خارجی بر گرفته شده، روایی و پایایی آن به اثبات رسیده است. در نظرخواهی از متخصصان از گروه متمرکز استفاده شده و نمونه گیری از نوع هدفمند می باشد. دانشجویان مورد مطالعه به طور تصادفی از ورودی های ۸۰، ۸۱ و ۸۲ انتخاب شده اند. پژوهشگر پرسشنامه ها را به صورت فردی در بین شرکت کنندگان در مطالعه توزیع نموده است. بعد از جمع آوری اطلاعات به وسیله نرم افزار SPSS مورد تحلیل قرار گرفت.

نتایج: نتایج این مطالعه نشان می دهد که در برخی موارد مانند اولویت عناوین و شیوه آموزش، بین نظرات اساتید و دانشجویان اتفاق نظر وجود دارد؛ ما ارزشیابی آموزشی به خصوص ارزشیابی تکوینی، موضوع مورد اختلاف دو گروه می باشد.

بحث و نتیجه گیری: هر چند برنامه فعلی بخش ترمیمی دارای نقاط قوت زیادی است، اما در شیوه های ارزشیابی و بکارگیری استراتژی های آموزش، همچون تلفیق دانشجو محوری، آموزش بر اساس مسأله و سیستماتیک بودن، نیاز به تحول و بازنگری دارد.

کلمات کلیدی: بازنگری، برنامه، دندانپزشکی ترمیمی

طرح مسئله

موسسه فرهنگی و هنری

مقدمه و معرفی طرح: نیازهای روز افزون و متغیر جوامع بشری، در تمام عرصه های پیشرفت دانش و فناوری، همراه با نوآوری و اصلاح شیوه ها و راهبرد ها در آموزش پزشکی، ایجاب می نماید که برنامه های آموزشی نیز متناسب با این تغییرات، متحول شده تا پاسخگوی نیازها باشد(۱).

• تا چه اندازه نظام های آموزشی کشور به نیازهای فردی و جامعه پاسخ می دهند؟

• تا چه اندازه این نظام ها با تحولات فناورانه، جهان گرایی اقتصاد و نیز تغییرات سیاسی و اجتماعی، بویژه آنچه در محیط پیرامونی رخ می دهد، هماهنگ هستند؟

• تا چه اندازه رشد توانایی های فردی و توسعه نظام های آموزشی، در جهت توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور است؟

• تا چه اندازه عملکرد فعالیت های آموزشی در سطح دانشگاه از مطلوبیت برخوردار است؟

پاسخ به این سؤال ها و سؤالهای مشابه، مستلزم استفاده از ساز و کار بازنگری در برنامه های آموزشی است. به کار گرفتن این ساز و کار، شرایط لازم را برای شفافیت عملکرد و پاسخگوئی نظام های آموزشی فراهم می کند. به عبارت دیگر ارزشیابی و بازنگری در برنامه های آموزشی آئینه ای فراهم می آورد تا تصمیم گیران و دست اندرکاران امر آموزش، تصویری از چگونگی روند کلی فرآیند آموزش به دست آورند. با استفاده از این تصویر و در

راستای پاسخگویی به نیازهای فرد و جامعه، می بایست کیفیت برنامه های آموزشی ارتقاء یابد (۲).

طبق تعریف پاتون، بازنگری برنامه آموزشی عبارت است از گردآوری اطلاعات درباره فعالیت ها، ویژگی ها، بروندهای برنامه و دیدگاه صاحب نظران و فارغ التحصیلان به منظور قضاوت درباره برنامه، فراهم ساختن اطلاعات مورد نیاز برای تصمیم گیری جهت برنامه ریزی آینده و بهبود اثر بخشی برنامه های آموزشی.

بازنگری کاربردی یک برنامه به عکس ارزیابی برنامه، عبارت است از موشکافی منتقدانه، و در آن اطلاعات آن چنان گردآوری و عرضه می شود که کاربران اصلی اطلاعات، بیشترین استفاده را از آن به عمل می آورند. باید توجه داشت که این تعریف تأکید بر استفاده از اطلاعات جمع شده برای تهیه و تدوین برنامه جدید را دارا می باشد.

در بازنگری برنامه های آموزشی، باید مفهوم کارایی و اثر بخشی مورد توجه قرار گیرد. بدین منظور لازم است نشانگرهای درونداد، و پیامدها مورد توجه قرار گرفته شود. به کمک بازنگری می توان ابتدا به اولویت بندی نیازها پرداخت و سپس اهداف دوره آموزشی را تدوین نمود (۳). مطالعات نشان می دهد که در برنامه های آموزشی دانشکده های دندانپزشکی نیز گاهی اوقات دانشجویان به اهداف آموزشی از پیش تعیین شده در بخش نمی رسند و معمولاً دلایل چندی برای این مسئله مشخص برمی شمردند (۴).

با توجه به مجموعه عوامل فوق چنین به نظر می رسد که علوم پزشکی با زمینه ای در حال دگرگونی، نیازمند بازنگری در تمامی ابعاد می باشد و می بایست اصلاحاتی صورت گیرد که قادر باشد با شرایط دائماً متغیر کنونی سازش یابد، و دندانپزشکی نیز از این قانون مستثنی نمی باشد. با توجه به ضرورت اصلاح در امر آموزش، بازنگری برنامه های آموزشی براساس

تحقیقی منطقی و علمی از سطح کلان سیاست گذاری کشور و وزارت متبوع از سال ۱۳۸۰ آغاز شد و کلیه دانشگاههای علوم پزشکی کشور ملزم به اجرای آن شدند.

از طرف دیگر برنامه آموزشی بخش ترمیمی، هم زمان با سایر بخش های دانشکده دندانپزشکی تدوین شده و با استقبال گسترده ای مواجه گشته است. اما بعد از گذشت دو سال از تدوین برنامه، اساتید ضرورت بازنگری و اصلاحات در امر آموزش پزشکی را مطرح می کنند.

در این راستا و با هدف بازنگری برنامه های آموزشی در بخش ترمیمی دانشگاه علوم پزشکی شیراز، با همکاری اساتید محترم، دانشجویان و خبرگان و با استفاده از تکنیک های نیازسنجی، این مطالعه طراحی شده است.

اهداف

و

فرضیات

اهداف کلی:

۱- تعیین دیدگاه کارآموزان نسبت به آموزش ترمیمی برای دوره دندانپزشکی عمومی

۲- بازنگری برنامه آموزشی ترمیمی برای آموزش دوره دندانپزشکی عمومی

اهداف اختصاصی:

۱. تعیین نیازهای جامعه و یادگیرنده در ارتباط با آموزش ترمیمی برای آموزش دوره دندانپزشکی عمومی

۲. تعیین اهداف آموزشی برنامه

۳. تعیین محتوایی که باید تدریس شود

۴. تعیین سازماندهی محتوا

۵. تعیین استراتژی آموزشی

۶. تعیین روش تدریس

۷. تعیین روش ارزشیابی

۸. تعیین دیدگاه کارآموزان نسبت به کیفیت ارائه مباحث ارائه شده در درس ترمیمی

۹. تعیین دیدگاه کارآموزان نسبت به کیفیت آموزش ارائه شده در درس ترمیمی

۱۰. تعیین دیدگاه کارآموزان نسبت به مرتبط بودن ارزشیابی درس و مطالب ارائه شده در درس ترمیمی

۱۱. تعیین دیدگاه کارآموزان نسبت به میزان دستیابی به اهداف ارائه شده در درس ترمیمی

۱۲. تعیین دیدگاه کارآموزان نسبت به میزان اطلاعات جدید در درس ترمیمی

۱۳. تعیین دیدگاه کارآموزان نسبت به عناوین ارائه شده در درس ترمیمی

۱۴. تعیین دیدگاه کارآموزان نسبت به ایجاد تغییر در برنامه

هدف کاربردی (Purpose):

با انجام این مطالعه، برنامه بخش ترمیمی مورد بازنگری قرار گرفته و از پیشنهادات و انتقادات وارد شده، در جهت ارتقاء آموزش استفاده می شود.

تاریخچه و معرفی زمینه:

دانشکده دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان فارس، در سال ۱۳۴۸ تأسیس شده و بصورت مجموعه ای کوچک در بیمارستان سعدی (شهید فقیهی) شیراز مستقر گردید. این دانشکده اولین گروه دانشجویان را در سال ۱۳۴۹ پذیرش نمود و با توسعه فعالیتهای آموزشی به محل درمانگاه چشم پزشکی پوستچی و سپس به ساختمان سابق هواپیمائی روبروی بیمارستان سعدی (شهید فقیهی) انتقال یافت. در سال ۱۳۵۵ کلیه فعالیت های آموزشی درمانی دانشکده در ساختمان کلینیک ویژه دندانپزشکی واقع در نبش غربی خیابان صورتگر در تقاطع بولوار زند متمرکز گردید. این ساختمان مجموعاً سی و پنج یونیت و صندلی دندانپزشکی در اختیار داشت. در آن زمان اعضاء هیئت علمی دانشکده عمدتاً از اتباع کشورهای هند، پاکستان، کشورهای اروپایی و آمریکا بودند که با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی دانشکده را ترک کردند و تعداد اساتید دانشکده به هشت نفر استادپار و مریبی تقلیل یافت.

با توسعه و پیشرفت فعالیتهای دانشکده در سال ۱۳۶۴ به ساختمان جدید خود در خیابان قصردشت منتقل گردید. کلینیکهای آموزشی درمانی در این ساختمان با بکارگیری ۷۰ دستگاه یونیت و صندلی دندانپزشکی به ادامه فعالیت پرداخت و این ظرفیت به تدریج به ۱۲۰ دستگاه یونیت و صندلی افزایش یافت و تا سال ۱۳۸۲ ثابت ماند. در این فاصله زمانی علاوه بر تربیت دانشجویان در دوره های عمومی دندانپزشکی، با افزایش تعداد اعضاء هیئت علمی و تهیه امکانات و تجهیزات لازم، آموزش در دوره های تخصصی در رشته های اندودونتیکس و دندانپزشکی ترمیمی نیز شروع شد و به مرور بر تعداد رشته های تخصصی افزوده گردید تا سرانجام با همت و پی گیری مسئولین، تلاشهای انجام شده برای توسعه فعالیت ها با

به بهره برداری رسیدن ساختمان و بخشهای الحاقی دانشکده در سال ۱۳۸۳ به نتیجه رسید و با شروع بهره برداری از کلینیک های آموزشی درمانی جدید و فضاهای الحاقی آن، فضای فیزیکی موجود از ۷۰۰۰ متر مربع به حدود ۱۸۵۰۰ متر مربع افزایش یافت و کلیه بخشهای آموزشی درمانی در دوره های دندانپزشکی عمومی و تخصصی در کلینیک های مستقل مستقر گردیدند. از مجموعه ۱۱ رشته مختلف دندانپزشکی، این دانشکده در حال حاضر در ۹ رشته دارای بخشهای تخصصی است. مجموعه فعالیت های آموزشی و پژوهشی دانشکده با استفاده از ۲۷۰ یونیت و صندلی دندانپزشکی و تحت نظارت و هدایت علمی آموزشی ۷۶ نفر از اعضاء هیئت علمی در گروههای درمان ریشه، ترمیمی، کودکان، درمان لثه، جراحی فک و صورت، بیماریهای دهان، آسیب شناسی دهان، رادیولوژی فک و صورت، ارتودنسی، پروتزهای ثابت و متحرک و ایمپلنت های دندانی بنحو مطلوب در جریان می باشد و امکانات و تجهیزات لازم در بخشها، کلینیکها، کلاسها، آمفی تئاتر، آزمایشگاهها، پری کلینیک ها، لابراتوارهای دندانی، کافی نت، سمعی بصری، کتابخانه، سالن مطالعه، چاپ و تکثیر، بانک، زمین ورزش، بوفه، سالن غذاخوری، نمازخانه و ... در دسترس دانشجویان قرار دارد. با اقدامات و تمهیدات انجام شده، این دانشکده در سال ۸۶ نیز در رشته جراحی فک و صورت، دوره های تخصصی را دائر و اقدام به پذیرش دستیاران تخصصی جدید خواهد نمود.

بعلاوه توسعه گروههای آموزشی و اضافه نمودن گروههای دندانپزشکی اجتماعی، مواد دندانی، بخش فوق تخصصی بیولوژی دهان و نیز تأسیس و راه اندازی مراکز تحقیقاتی دندانپزشکی، تأسیس و راه اندازی اتاق عملهای سرپائی برای بیماران که نیاز به خدمات دندانپزشکی تحت بیهوشی دارند، توسعه فضاها و امکانات و تجهیزات آموزشهای پری کلینیک،

نصب و راه اندازی ژنراتور برق اضطراری و رفع اشکالات و کمبودهای تأسیساتی، سرمایه‌ی، گرمایشی و ... ساختمانها نیز در برنامه کار و پی گیری سال ۸۶ قرار دارند.

معرفی بخش ترمیمی:

بخش ترمیمی دانشکده دندانپزشکی دارای ۲۵ یونیت می باشد که شامل ۱۶ یونیت جهت دانشجویان دندانپزشکی عمومی و ۹ یونیت جهت دانشجویان تخصصی است. دانشجویان عمومی در طی دوره آموزش قبل از ورود به بخش (کلینیک)، دوره پری کلینیک را در بخش فانتوم هد می گذرانند که در طی آن دوره، دانشجویان بر روی مدل دندان، تهیه حفره بر روی دندان و مراحل ترمیم حفرات آماده شده بر روی مدل را بطور عملی می آموزند و نیز پس از آموزش خود اقدام به تهیه حفره و ترمیم آن می نمایند.

دانشجویان پس از پایان دوره پری کلینیک وارد کلینیک شده و در بخش ترمیمی قدم به قدم آموخته های خود را برای بیمار به انجام می رسانند. دوره کلینیک، خود شامل ترمیم حفرات I، II، III، IV و V توسط آمالگام و .. و نیز بازسازی تاج دندانهای عصب کشی شده می باشد. دانشجویان در طی ۳ ترم آموزشی در کلینیک کاملاً با ترمیم دندانها آشنا می شوند و مهارت پیدا می کنند.

در بخش تخصصی نیز رزیدنت های بخش ترمیمی به شکل کاملاً پیشرفته تری در طی ۳ سال دوره آموزشی خود را می گذرانند. از جمله مواردی که رزیدنت ها در طی دوره خود در آن مهارت پیدا می کنند، ساخت لامینیت، اینله، انله، روکش پرسنلی و کامپوزیتی و استفاده از پست های همزنگ و کامپوزیت های تقویت شده (FRC) و ساخت بریج های مختلف با استفاده از کامپوزیت های تقویت شده و پرسنل می باشد.